

20141966034

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 16 став 2 и 3 од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“ бр. 43/2012, 145/2012, 87/2013, 64/2013, 39/2014, 43/2014 и 132/2014), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 21.12.2014 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕДИ НА УЧЕНИЦИТЕ И СТУДЕНТИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2015 ГОДИНА

I. Вовед

Децата од училишна возраст се посебна популациона група која се карактеризира со интензивни физички, психолошки и социјални промени, што ги прави исклучително ранливи на неповолните ризик фактори од околината. Промените во правец на стекнување поголема независност придружено со склоноста кон експериментирање со нови животни стилови и активности, креираат нови здравствени ризици поврзани во прв ред со однесувањето. Поради тоа, раната детекција на здравствените како и на психосоцијалните, развојните и бихејвиоралните ризици треба да претставува приоритет во грижата за училишните деца и младина. Најчестите причини за морбидитет и морталитет кај оваа возрасна група се намерните и ненамерни повреди, последиците од ризичното сексуално однесување, пореметувања на менталното здравје (депресија, анорексија, булимија), недоволна физичка активност и неправилна исхрана.

Класичен метод за скрининг на здравјето на училишните деца и младина се систематските прегледи, кои се вршат организирано во јавните здравствени установи од страна на службите за превентивна здравствена заштита и превентивна стоматолошка заштита на училишни деца.

Покрај систематскиот преглед, превентивниот тим врши и едукација на учениците, наставничкиот кадар, родителите/старателите преку предавања и работа во мала и голема група избирајќи теми според утврдените приоритети и според изборот на учениците.

При систематскиот преглед се врши и редовна имунизација против заразни заболувања според Календарот за имунизација на Република Македонија.

Посебно вулнерабилната група на деца и адолесценти е онаа која е надвор од образовниот систем. Здравствениот сектор во соработка со патронажната служба, РЗМ и НВО превзема активен пристап во откривањето на овие деца и нивно упатување до превентивните тимови кои обезбедуваат превентивна здравствена заштита на децата. Според проценките тој број изнесува околу 5000 деца на возраст од 7-18 години или 20% од вкупниот број на деца од училишна возраст. Овој проблем е особено голем кај децата Роми кои се осипуваат во процесот на образование или пак не ги посетуваат редовно основните и средни училишта.

Целта на систематскиот преглед е:

- Следење на физичкиот и психосоцијалниот развој,
- Рана детекција на здравствени проблеми и навремен третман,
- Рано препознавање на ризични видови на однесување - детекција на бихејвиорални ризици,
- Едукација за усвојување на здрави животни стилови,
- Едукација за важноста на навремената и целосна вакцинација.

Возраст на вршење на систематски прегледи:

Задолжителни систематски прегледи се вршат во 1-во, 3-то, 5-то, 7-мо одделение. Средношколците се опфатени со систематски прегледи во 1-ви и 4-ти клас (или 3-та завршна година), а студентите во 1-ва година. Содржината на систематскиот преглед зависи од возраста на ученикот.

Содржина на систематскиот преглед:

1. Општ лекарски преглед:

- мерење на телесната тежина и висина и одредување на ИТМ;
- преглед на кожата;
- согледување на постоење на деформитети на локомоторниот систем;
- општ лекарски преглед и преглед по системи (кардиоваскуларен, респираторен, дигестивен, нервен, урогенитален систем);
- мерење на пулсот и крвниот притисок;
- испитување на вид, слух и говорот;
- земање на податоци во врска со пубертетот кај двата пола и менарџа (кај ученички и студентки);
- земање податоци во врска со сексуалната активност на адолесцентите и употребата на контрацепција и заштита од СПИ;
- земање на податоци за употреба и злоупотреба на супстанции (пушење, алкохол, таблети, дроги);
- земање податоци за рано откривање на знаци на депресија и други пореметувања на менталното здравје
- земање на податоци за постоење на насилно однесување (булинг);
- давање препорака за понатамошни специјалистички прегледи доколку е потребно;
- прибирање на податоци од наставниците и психолозите за успехот и однесувањето на ученикот и давање на потребни совети;
- контрола на извршените вакцинации и ревакцинации и преземање мерки за комплетирање на вакциналниот статус.

Наодите од систематскиот преглед се евидентираат во Картонот за систематски прегледи на училишни деца, изготвен од Заводот за здравствена заштита на мајки и деца; отстапувањата се запишуваат во картонот со преземање на соодветни мерки за санирање и следење.

Контролни и целни прегледи: Во зависност од констатираните претходни состојби, се вршат контролни и целни прегледи за поедини видови на однесување или заболување/состојба.

2. Лабораториски преглед

- хемоглобин во крв и
- албумен и билирубин во урина

3. Стоматолошки преглед

- контрола и евиденција на состојбата на забалото (млечни, трајни заби, кариес, екстракција и пломба индекс);
- откривање на деформитети и неправилности во развојот на забите и вилиците;
- евиденција на констатираната состојба во здравствениот картон.
- задолжителен преглед за сите ученици секоја учебна година од прво одделение во основно образование до завршна година на образование во средното образование.

4. Превентивна стоматолошка заштита

Согласно Националната Стратегија за превенција на оралните заболувања кај децата до 14 години во Република Македонија за периодот 2008-2018 година, превентивните стоматолошки тимови од јавните здравствени установи-здравствени домови во Република Македонија ги спроведуваат следните превентивни активности, меѓу другите:

- залевање на фисурите и јамичките (кај сите деца кои посетуваат прво одделение), при што се залеваат 4-те први трајни молари.

- Кај дел од децата со специјални потреби кај кои има висок кариес ризик, потребни се материјали за локална заштита на нивните заби со троен ефект.

За извршување на овие активности и набавка на потребните материјали одговорни се ЈЗУ Здравствени домови во Република Македонија и нивните превентивни тимови (стоматолог-сестра).

5. Превентивни прегледи за рана дијагностика на пречки во равојот на слух, говор и глас

Стручен тим од ЈЗУ „Заводот за рехабилитација на слух, говор и глас“ - Скопје, оставен од лекар специјалист, логопед и ортодонт ќе спроведуваат превентивни прегледи на децата од 4-6 годишна возраст во насока на рана дијагностика на пречки во развојот на слухот, говорот и гласот. Прегледите ќе се спроведуваат од страна на стручниот тим на територијата на целата држава. Целта на овие прегледи е рано откривање на деца со:

- Пречки во развојот на говорот од полесна до најтешка форма
- Лесно до најтешко оштетување на слухот
- Ортодонтски аномалии
- Аутистичен спектар на симптоми и аутизам.

II. Моментална состојба

Според последните податоци добиени од Институтот за јавно здравје на Република Македонија, во учебната 2013/2014 година бројот на учениците од основно и средно образование, како и на студентите кои биле прегледани, согласно Програмата за систематски прегледи на учениците и студентите во Република Македонија за 2014 година изнесува 126.904 или 96,7% од подлежащите. Опфатеноста на учениците со систематски прегледи во основните училишта е задоволителна и изнесува 97%. Опфатеноста кај учениците во средното образование изнесува 94,7%, а кај студентите е 99,9%.

III. Мерки кои треба да се преземат за подобрување на состојбите

Во насока на подобрување на здравствената состојба и квалитетот на превентивната здравствена заштита на децата од училишна возраст и младината, како и обезбедување на одржлив систем на надзор врз подобрување на здравјето, потребно е извршување на следните мерки:

1. Мерки за подобрување на превентивната здравствена заштита на децата од училишна возраст и младина

- Систематски прегледи во 1-во, 3-то, 5-то, 7-мо одделение како и во 1-ва и 4-та година (завршна) година од средното образование.
- Систематски прегледи на студенти во 1-ва година факултет.
- Дополнителни превентивни контролни и целни прегледи кај учениците каде е најдено отстапување.
- Превентивни стоматолошки прегледи.

2. Јакнење на капацитетите на тимовите кои обезбедуваат превентивна здравствена заштита на училишни деца и младина за:

- активности од областа на здравствена едукација и промоција,
- за употреба на новиот Картон за систематски прегледи на ученици и упатството за систематски прегледи на училишни деца,
- за употреба на Прирачникот за водење на психосоцијално интервју при работа со адолесенти и млади со цел навремено откривање на бихејвиорални ризици и навремено справување со ризичните видови на однесување,
- за едукација на учениците за усвојување на здрави животни стилови,

- за рана детекција на бихејвиорални ризици кај учениците,
- за рана детекција на здравствени проблеми и упатување за навремен третман,
- за комуникација со родители за зголемување на опфатот за имунизација со поедини вакцини како и за редовна имунизација против заразни заболувања според календарот за имунизација.

Овие мерки ќе се изведуваат преку:

- Организирање и изведување на тренинзи наменети за превентивните тимови, патронажната служба и РЗМ.

- Изработка на прирачници за адолесцентно здравје и здрави животни стилови.

3. Мерки за подобрување на пристапот до информации на сите деца од училишна возраст и младина, како и за родители:

- Изработка на здравствено-промотивни материјали за ученици.
- Изработка на здравствено-промотивни материјали за родители.
- Одржување на здравствено-воспитни предавања и работилници за ученици на теми поврзани со ризични видови на однесување (ризично сексуално однесување, сексуално преносливи инфекции, ХИВ/СИДА, употреба и злоупотреба на супстанции, неправилна исхрана и недоволна физичка активност).

- Организирање и изведување на работилници со родители во училиштата, рурални средини и ромски заедници за важноста на имунизацијата и превенција на ризични видови на однесување кај децата и адолесцентите.

- Обезбедување на сеопфатни услуги за унапредување на сексуалното и репродуктивно здравје на адолесценти и млади во советувалиштата за млади "Сакам да знам" во амбуланта Водно, Скопје (едукација, индивидуално и групно советување, превентивни прегледи, едукација на родители).

4. Мерките за унапредување на здравјето на децата кои се надвор од образовниот систем:

- Активно откривање и здравствено просветување преку теренски посети од страна на патронажната служба и РЗМ за населбите во кои живеат Роми.

- Упатување до превентивните служби во јавниот здравствен сектор за систематски прегледи и имунизација.

- Упатување до постоечки организирани форми на здравствена промоција и едукација во локалните заедници.

- Соработка со невладиниот сектор кој работи на промоција на адолесцентно здравје во локалната заедница со посебен акцент на ромските населби.

- Обезбедување на сеопфатни услуги за унапредување на сексуалното и репродуктивно здравје на адолесценти и млади во советувалиштата за млади "Сакам да знам" во амбуланта Шуто Оризари, Скопје (едукација, индивидуално и групно советување, превентивни прегледи, едукација на родители).

5. Следење и евалуација на здравствената состојба на децата и адолесцентите:

- унапредување на системот на раководење со податоци за превентивна здравствена заштита на деца од училишна возраст и младина;

- воспоставување на систем за документирање на наодите од систематските прегледи преку примена на Картони за систематски прегледи кај училишни деца;

- техничка и стручна поддршка (теренски посети) на превентивните тимови, патронажната служба и РЗМ за правилно користење на картоните за систематски прегледи;

- изготвување на Извештај за здравствена состојба и заштита на децата со предлог мерки за унапредување на состојбата.

IV. Цели на Програмата

Главна цел на Програмата е да обезбеди услови за зачувување и унапредување на здравјето на сите деца од училишна возраст и студентите преку превенција и рана детекција на здравствените ризици и нарушувањата на здравјето.

1. Специфични цели:

1.1. Превенција и рана детекција на здравствените ризици и нарушувањата на здравјето на учениците и студентите.

1.2. Јакнење на капацитетите на здравствените работници од превентивните тимови.

1.3. Подигање на степенот на информираност на учениците и студентите за здрави животни стилови со цел рана превенција на незаразни заболувања.

1.4. Документирање на податоци за здравствената состојба и здравственото однесување на учениците и студентите во национална база на податоци која ќе послужи како основа за креирање на навремени и соодветни јавно-здравствени интервенции.

V. Очекувани резултати (индикатори на успешност)

1.1. Обем на извршени систематски прегледи (над 90%)

1.2. Број на откриени и прегледани деца вон образовниот систем на терен.

1.3. Број на едукативни работилници за родители.

1.4. Број на изготвени и дистрибуирани едукативни материјали – прирачници за здравствените работници.

1.5. Број на изготвени едукативно-промотивни материјали наменети за учениците и родителите.

1.6. Број на извршени теренски посети за стручно-методолошка поддршка-проценка.

1.7. Број на работилници за проценка на капацитетите на превентивните тимови.

1.8. Број (процент) на залеани заби кај ученици од прво одделение во однос на вкупниот број на деца.

1. Проценка на бројот на ученици и студенти за 2015 година

Бројот на учениците и студентите кои треба да бидат систематски прегледани во 2015 година е добиен од Државниот завод за статистика.

1.1. Основно образование:

Во 2015 година со систематски прегледи треба да бидат опфатени 85.254 ученици од основните училишта, од кои:

- 21.310 ученици во 1 одделение.

- 21.031 ученици во 3 одделение.

- 21.328 ученици во 5 одделение.

- 21.585 ученици во 7 одделение.

1.2. Средно образование:

Во средните училишта во текот на 2015 година, со систематски прегледи ќе бидат опфатени 43.062 ученици и тоа:

- 36.859 ученици во први клас

- 37.371 ученици во четврти клас.

1.3. Високо образование:

Во 2015 година, со систематски прегледи ќе бидат опфатени 16.437 студенти од прва година високо образование.

Вкупно ученици (основно и средно) како и студенти кои треба да бидат опфатени со систематски прегледи се 175.921.

VI. Потребни финансиски средства

	ПРОГРАМА ЗА СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕДИ НА УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ	Потребни ресурси
		човечки Финансиски
1	Партиципација за лабораториски прегледи на лица од 7-18 години неопфатени во образовниот систем. 1000 x 50,00 ден.	50.000,00
2	2.1. Општ систематски преглед на неосигурани лица неопфатени во образовниот систем. 1000 x 320,00 ден.	320.000,00
	2.2. Систематски стоматолошки прегледи на неосигурани лица од 7-18 години неопфатени во образовниот систем. 1000 x 100,00 ден.	100.000,00
	2.3. Лабораториски систематски прегледи на неосигурани лица од 7-18 години неопфатени во образовниот систем. 1000 x 250,00 ден.	250.000,00
3	3.1. Средства за стоматолошки материјал за заштита (залевање, запечатување) на првите трајни молари кај децата во прво одделение.	2.000.000,00
	3.2. Средства за пасти за локална примена кај деца со посебни потреби наменети за превенција од кариес (за деца со посебни потреби до 14 години и со тежок вид на ментална и физичка попреченост во развојот).	1.500.000,00
4	Теренски посети за проценка на превентивната служба за систематски прегледи и имунизација во здравствените домови. (Завод за мајки и деца) 30 посети x 5.000,00 ден.	150.000,00
5	Превентивни прегледи за рана дијагностика на пречки во развојот на слух, говор и глас кај деца (Завод за рехабилитација на слух, говор и глас) 2000 прегледи x 600,00 ден.	1.200.000,00
6	Изготвување на промотивно-едукативни материјали за ученици на теми поврзани со здравјето на адолесцентите и младите (тутун, алкохол, дрога, сексуално и репродуктивно здравје, ментално здравје). (Здравствен дом Скопје)	600.000,00
7	Посета на средни и основни училишта во Скопје и предавање на тема алкохол, тутун и дрога. (Здравствен дом Скопје)	300.000,00
8	Доставување на извештај со анализа и коментар за систематски прегледи извршени во 2015 година (ИЈЗ)	50.000,00
9	Партиципација за 144.476 осигурани студенти и ученици за извршени систематски прегледи која се трансферира до ЈЗУ.	5.869.680,00
10	Неизмирени обврски од 2014 година	380.320,00
	Од основен Буџет на Република Македонија за 2015 година	10.000.000,00
	Од самофинансирачки средства на Министерството за здравство	2.000.000,00
	Од буџетот на донации	770.000,00
	ВКУПНО	12.770.000,00

VII. Финансирање

Програмата за систематски прегледи на учениците и студентите во Република Македонија за 2015 година, ќе се реализира со финансиски средства во висина од 12.770.000,00 денари. Од основен буџет на Република Македонија за 2015 година одобрени се 10.000.000,00 денари, 2.000.000,00 денари се обезбедени од самофинансирачки средства на Министерството за здравство, додека 770.000,00 денари обезбедени се од буџетот на донации.

Во рамки на средствата ќе бидат измирени заостанатите обврски.

Распределбата на средствата по Програмата ја врши Министерството за здравство квартално на ЈЗУ - извршители на активностите, врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата.

VIII. Извршители на Програмата

Систематските прегледи ќе ги извршуваат превентивните тимови од ЈЗУ- здравствени домови (доктор-сестра), а за студентите од универзитетите систематските прегледи ќе ги извршуваат превентивни тимови од здравствените домови како и специјализирани тимови за таа дејност во рамките на универзитетите во градовите каде се наоѓаат универзитетите.

Превентивната стоматолошка заштита ќе ја извршуваат превентивните стоматолошки тимови (стоматолог-сестра) од ЈЗУ здравствени домови.

Здравствено промотивната активност ќе ја извршуваат истите тимови во соработка со Заводот за здравствена заштита на мајки и деца.

Заводот за здравствена заштита на мајки и деца во соработка со Институтот за јавно здравје на Република Македонија ќе изработи прирачници за здравствени работници, едукативно-промотивни материјали за учениците.

Заводот за мајки и деца ќе изготви Прирачник за водење на психосоцијално интервју при работа со адолесценти и млади со цел навремено откривање на бихејвиорални ризици и навремено справување со ризичните видови на однесување (ризично сексуално однесување, депресија, пореметување во исхраната, насилно однесување).

Заводот за здравствената заштита на мајки и деца во соработка со Институтот за јавно здравје на Република Македонија ќе врши едукација на превентивните тимови за систематски прегледи и имунизација во ЈЗУ-здравствени домови во Република Македонија.

Заводот за здравствена заштита на мајки и деца ќе изведува теренски посети за стручно-методолошки надзор на превентивните служби за систематски прегледи и имунизација во ЈЗУ - здравствените домови во Република Македонија и ќе изготви извештај за проценката.

Заводот за здравствената заштита на мајки и деца во соработка со поливалентната патронажна служба и РЗМ ќе учествува во откривање на семејства кои имаат деца надвор од образовниот систем со цел вклучување на истите во здравствениот систем заради изведување на систематски прегледи вакцинација и унапредување на нивното здравје.

Заводот за здравствената заштита на мајки и деца во соработка со превентивните тимови и членовите на локалните заедници и граѓанскиот сектор ќе учествуваат во здравствена едукација на деца од училишна деца и младина кои живеат во рурални средини или припаѓаат на ромските заедници и не посетуваат училиште.

Советувалиштата за сексуално и репродуктивно здравје "Сакам да знам" (амбуланта Водно и амбуланта Шуто Оризари во рамките на Здравствен Дом Скопје) ќе вршат едукација, советување и превентивни прегледи за сексуално и репродуктивно здравје на адолесценти и млади.

IX. Доставување на Годишни извештаи и рокови

Заводот за здравствената заштита на мајки и деца во соработка со Институтот за јавно здравје ќе достави Информација за извршување на мерките од Програмата до Министерството за здравство на Република Македонија.

Институтот за Јавно здравје на Република Македонија ќе изготви извештај за наодите од систематските прегледи и ќе го достави до Министерството за здравство на Република Македонија најдоцна до 31.01.2016 година.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.42-9918/1
21 декември 2014 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.